Lietas arhīva Nr. AA43-0079-25/11
ECLI:LV:ADAT:2025:0128.A420154323.12.S

Administratīvā apgabaltiesa
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2025.gada 28.janvārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnesis referents Agris Dreimanis, tiesneses Ilze Freimane un Una Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Rīgas bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra lēmuma Nr.1.3./261 izdošanas procesā pieļauta būtiska procesuālā pārkāpuma konstatēšanu un atlīdzinājumu 1395 *euro* par savlaicīgu lietas materiālu nesagatavošanu un neizsniegšanu un 2755,50 *euro* par prettiesiska Rīgas bāriņtiesas lēmuma pieņemšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 21.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ 2022.gada 14.oktobrī vērsās Rīgas bāriņtiesā (turpmāk – bāriņtiesa) ar iesniegumu, kurā atkārtoti lūdza pārtraukt bērnu /pers. B/ un /pers. C/ aizgādības tiesības viņu mātei /pers. D/, jo bērnu māte ir vardarbīga pret bērniem.

Bāriņtiesa ierosināja administratīvo lietu Nr.3-5/173-2020 un ar 2023.gada 14.februāra lēmumu Nr.1.3./261 kā administratīvo procesu iestādē noslēdzošo administratīvo aktu (turpmāk – strīdus administratīvais akts) atteica apmierināt pieteicēja prasījumu.

Neiebilstot pret strīdus administratīvā akta rezolutīvo daļu, bet uzskatot, ka bāriņtiesa ir pieļāvusi vairākus procesuālus pārkāpumus un diskriminējusi pieteicēju uz dzimuma pamata, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par strīdus administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta būtiska procesuāla pārkāpuma konstatēšanu un mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu – 1395 *euro* (697,50 *euro* zaudējumi un 697,5 *euro* nemantiskais kaitējums) par savlaicīgu lietas materiālu nesagatavošanu un neizsniegšanu un 2755,50 *euro* (1377,75 *euro* nemantiskais kaitējums) par prettiesiska strīdus administratīvā akta pieņemšanu.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2023.gada 21.novembra spriedumu noraidīja pieteikumu. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Lietā ir strīds par to, vai strīdus administratīvā akta izdošanas procesā ir pieļauti būtiski pārkāpumi.

[2.2] Neiztur kritiku pieteicēja apgalvojums, ka bāriņtiesa ir ignorējusi pieteicēja 2023.gada 2.februāra (ceturtdiena) iesniegumu (datēts ar 2023.gada 1.februāri), kurā viņš citstarp lūdza iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem un saņemt tos papīra formā. Bāriņtiesa nodrošināja Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1037 „Bāriņtiesas darbības noteikumi" (turpmāk – Bāriņtiesas darbības noteikumi) 15.punktā noteikto trīs darbdienu termiņu, lai pieteicējs varētu iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem. Pieteicēja iepazīšanos ar administratīvās lietas materiāliem 2023.gada 6.februārī apliecina viņa paraksts attiecīgo materiālu uzziņas lapā. Līdz ar to arī nav pamatots pieteicēja arguments, ka viņš nav savlaicīgi iepazīstināts ar lietas materiāliem. Tāpat nav pamatots pieteicēja viedoklis, ka bāriņtiesai ir pienākums šķirot administratīvās lietas materiālus. Bāriņtiesai saskaņā ar Bāriņtiesas darbības noteikumiem ir pienākums nodrošināt lietas dalībnieka iepazīšanos ar visiem administratīvās lietas materiāliem, izņemot tos, kam noteikta ierobežota pieejamība.

Nav pamatota pieteicēja atsauce uz apstākli, ka viņam īsā laikā bija jāiepazīstas ar sešiem, septiņiem sējumiem. Pieteicējam kā iesnieguma par aizgādības tiesību pārtraukšanu bērnu mātei autoram bija zināms, kad – 2022.gada 14.oktobrī – uzsākta jauna pārbaude, lai izvērtētu pamatojumu aizgādības tiesību pārtraukšanai. Līdz ar to pamats iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem, kas vecāki par minēto datumu, bija paša pieteicēja izvēle.

Nav pamatota pieteicēja norāde, ka bāriņtiesa apzināti nav nosūtījusi viņam lūgtos administratīvās lietas materiālus. No tiesību normām neizriet bāriņtiesas pienākums sūtīt administratīvās lietas materiālus papīra formā lietas dalībniekiem. Pieteicējam ir zināma kārtība, kādā notiek iepazīšanās ar administratīvās lietas materiāliem bāriņtiesā, jo bāriņtiesā ir ierosinātas vairākas administratīvās lietas, kurās pieteicējs ir informēts par attiecīgo kārtību. To apstiprina arī bāriņtiesas 2023.gada 30.janvāra vēstule pieteicējam.

Nav pamatots pieteicēja iebildums, ka viņa tiesības iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem tika ierobežotas laikā ar vienu stundu, jo bāriņtiesa 2023.gada 3.aprīļa vēstulē atkārtoti informēja pieteicēju par apmeklētāju pieņemšanas laikiem bāriņtiesā un lūgumu saskaņot apmeklējumu ar bāriņtiesas locekli. No administratīvās lietas materiāliem neizriet, ka laikposmā no 2022.gada 14.oktobra līdz 2023.gada 6.februārim pieteicējs būtu izrādījis iniciatīvu iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem.

Nav pamatoti pieteicēja iebildumi, ka viņš nav saņēmis administratīvās lietas materiālus ierakstītā pasta sūtījumā un ka bāriņtiesa apzināti nosūtīja uz nepareizo adresi administratīvās lietas materiālus, kurus pieteicējs pieprasīja 2023.gada 6.februāra iesniegumā. Bāriņtiesai nav pienākuma izgatavot un nosūtīt pieteicējam administratīvās lietas materiālus. Atbilstoši bāriņtiesas pārstāves paskaidrotajam tiesas sēdē kļūda pieteicēja adresē pieļauta neapzināti un bez mērķa vilcināt pieteicēja iepazīšanos ar administratīvās lietas materiāliem. Turklāt pieteicējs iesniedza pierādījumus, ka konkrētā bāriņtiesas vēstule ir saņemta. Tādējādi pieteicējam bija iespēja iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem, ko viņš apliecināja tiesas sēdē.

[2.3] Nav pamatots pieteicēja iebildums pret to, ka bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēde netika atlikta. Pieteicējs uzskata, ka sēde bija jāatliek, jo viņš nebija uz to ieradies un iepazinies ar administratīvās lietas materiāliem. Jau iepriekš spriedumā secināts, ka pieteicējam nebija liegts iepazīties ar administratīvās lietas materiāliem. Kaut arī pieteicējs nebija iepazīstināts ar bērnu risku novērtējumu, kas veikts no 2023.gada 8. līdz 10.februārim, tas nebija šķērslis pieteicējam ierasties uz bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdi un sniegt savu viedokli par bāriņtiesas iegūtajiem pierādījumiem. Pieteicējs

aicināts uz pārrunām 2022.gada 3.novembrī, taču pieteicējs neieradās un neinformēja bāriņtiesu par neierašanās iemesliem. Pieteicējs neieradās arī uz bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdi, bet informēja par neierašanos. Bāriņtiesa izlēma jautājumu, vai var skatīt lietu bez pieteicēja klātbūtnes, nekonstatējot pamatu sēdes atlikšanai un uzskatot, ka lietā iegūto pierādījumu kopums ir pietiekams, lai lietu izskatītu bez pieteicēja klātbūtnes.

Nav pamatots pieteicēja arguments, ka viņš nav uzklausīts, jo tā bija pieteicēja izvēle 2022.gada 3.novembra tikšanos ar bāriņtiesu neapmeklēt, kā arī neierasties uz bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdi, lai sniegtu mutvārdu paskaidrojumus.

Bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdes protokols ir noformēts atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteikumu 60. un 62.punkta prasībām.

[2.4] Nav pamatots pieteicēja iebildums, ka bāriņtiesa nav nodrošinājusi iespēju pieteicējam iepazīties ar bāriņtiesas 2022.gada 22.septembra un 25.oktobra sarunas protokoliem ar bērnu māti. Pieteicējs šajā sakarā norāda, ka protokoli nav salasāmi. Pieteicējam pašam ir pienākums aktīvi īstenot savas tiesības, ja kāds no dokumentiem viņam nav salasāms, saprotams. Turklāt tas ir jādara laikus, nevis pēc lietas izskatīšanas bāriņtiesas sēdē, pēc tam uzsverot, ka kāds no dokumentiem pieteicējam nebija saprotams, kā arī apelējot ar to, ka minētais ir iemesls bāriņtiesas sēdes atlikšanai. Bāriņtiesai sēdes laikā nebija informācijas, ka pieteicējam nav zināmi vai saprotami administratīvās lietas materiāli. Pieteicējs šādu informāciju nebija norādījis. Personai administratīvajā procesā iestādē un tiesā savas tiesības ir jāīsteno godprātīgi.

[2.5] Nav konstatējama bāriņtiesas diskriminējoša attieksme pret pieteicēju. Spriedumā jau iepriekš atzīts, ka tā bija pieteicēja izvēle neierasties uz tikšanos ar bāriņtiesas pārstāvi un neapmeklēt bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdi. Turklāt pieteicējs vairākkārt ir izmantojis savas tiesības un paudis savu viedokli bāriņtiesai rakstveidā. Pieteikumā norādītie argumenti neliecina par bāriņtiesas diskriminējošu attieksmi pret pieteicēju, bet apliecina, ka bāriņtiesa ir ievērojusi Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmo daļu, atbilstoši kurai, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā. Administratīvais process iestādē sākts, pamatojoties uz pieteicēja iesniegumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu bērnu mātei, pieteicējam rakstveidā norādot savus argumentus. Bāriņtiesai bija jānoskaidro un jāvērtē informācija par bērnu māti, nevis pieteicēju. Objektīvās izmeklēšanas principa ievērošana neliecina par pieteicēja diskrimināciju.

[2.6] Uz izskatāmo lietu nav attiecināma un vērtējama pieteicēja iesniegtā Rīgas domes Datu aizsardzības un informācijas tehnoloģiju drošības dienesta 2022.gada 1.marta vēstule par pieteicēja datu apstrādi bāriņtiesā, Rīgas domes Administratīvās komisijas Bērnu lietu apakškomisijas 2022.gada 2.februāra lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pret bērnu māti un bāriņtiesas 2020.gada 10.novembra lēmums par iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu piemērošanu bērnu mātei, jo minētie dokumenti attiecas uz laika posmu pirms pieteicēja 2022.gada 14.oktobra iesnieguma iesniegšanas.

[2.7] Rezumējot – pieteikums nav pamatots. Tā kā nav pamatots pamatprasījums, nav arī pamatots tam pakārtotais prasījums par mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[3] Pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Pieteicējs nebija ieradies uz bāriņtiesas sēdi, tāpēc tai bija pienākums sēdi atlikt. Bāriņtiesas atteikums vērtēt pieteicēja neierašanās iemeslus nav uzskatāms par tiesisku un norāda uz būtisku procesuālo pārkāpumu.

[3.2] Tiesas apgalvojums, ka pieteicējam vairākkārt bija jāizrāda iniciatīva iepazīties ar lietas materiāliem, ir pretējs Administratīvā procesa likumā definētajam privātpersonas tiesību ievērošanas principam. Proti, ja privātpersona vēlas iepazīties ar lietu vienu reizi, kad ir savākti visi pierādījumi, tad privātpersonai ir tiesības uz to atbilstoši Administratīvā procesa likuma 61.pantam.

[3.3] Spriedums ir pretrunīgs, jo tiesa atzina, ka pieteicējam nebija liegtas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, bet tajā pašā laikā konstatēja, ka pieteicējs nebija iepazīstināts ar risku novērtējumu.

[3.4] Nav saprotams tiesas apgalvojums, ka pieteicējam nebija šķēršļu ierasties uz bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdi un sniegt viedokli par bāriņtiesas iegūtajiem pierādījumiem, jo pieteicējs nevarētu izteikties par risku novērtējumu, kas nebija lietas materiālos, kad pieteicējs ar tiem iepazinās. Uz risku novērtējumu neesamību pieteicējs norādīja 2023.gada 8.februāra iesniegumā.

[3.5] Nav saprotams, kāda pieteicēja sarakste ar bāriņtiesu ir konstatēta spriedumā, jo pieteicējs 2022.gada novembrī un decembrī, kā arī 2023.gada janvārī nav bāriņtiesai neko rakstījis. Lietā tam nav pierādījumu. Turklāt pieteicējs vairākkārt ir norādījis gan bāriņtiesai, gan tiesai, ka nav saņēmis aicinājumu uz tikšanos bāriņtiesā 2022.gada 3.novembrī. Bāriņtiesa nav iesniegusi pierādījumus par pretējo. Līdz ar to ir kļūdains tiesas secinājums, ka tā bija pieteicēja izvēle nenākt uz konkrēto tikšanos.

[3.6] Tiesa nevērtēja apstākli, ka pieteicējam bija tikai stunda, lai iepazītos ar lietas materiāliem. Šajā laikā pieteicējam nebija iespējas izlasīt lietas materiālus vai nofotografēt svarīgākos dokumentus, jo lieta bija apjomīga. Līdz ar to pieteicējs izteica iebildumus par nesalasāmiem dokumentiem tikai tad, kad saņēma lietas materiālus.

[3.7] Tiesa atstāja bez ievērības faktu, ka bāriņtiesa neizsniedza pieteicējam lietas materiālus, saņemot pieteicēja 2023.gada 2.februāra iesniegumu.

[3.8] Tiesvedības gaitā ir pierādīta bāriņtiesas procedūras sistēmas kļūda, kura neļauj pieteicējam īstenot savas tiesības – piedalīties lietas izskatīšanā pēc iepazīšanās ar visiem lietas materiāliem.

[3.9] Atsaucoties uz Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturto daļu, pieteicējs lūdz apgabaltiesu dot viņam norādījumus un ieteikumus viņa tiesību nodrošināšanai, lai panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu.

[3.10] Pieteicējs, atsaucoties uz saskarsmes nepietiekamību ar bērnu /pers. C/ kā faktu, kas apstiprina strīdus administratīvā akta absurdu, un bāriņtiesas bezdarbību minētā saistībā, lūdz apgabaltiesu izskatīt jautājumu un pieņemt lēmumu par lietas ierosināšanu sakarā ar valsts amatpersonu bezdarbību, kas izraisīja smagas sekas bērniem, kā arī nodot šo informāciju attiecīgajai iestādei.

[4] Bāriņtiesa rakstveida paskaidrojumos par apelācijas sūdzību norādīja, ka tā nav pamatota.

Motīvu daļa

Par pieteicēja lūgumiem

[5] Pieteicējs, atsaucoties uz Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturto daļu, ir lūdzis apgabaltiesu dot viņam norādījumus un ieteikumus viņa tiesību nodrošināšanai, lai panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu.

Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajā daļā un 107.panta ceturtajā daļā ir noteikts objektīvās izmeklēšanas princips. Tas nozīmē to, ka tiesa pati objektīvi noskaidro lietas apstākļus un var dot procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus pierādījumu savākšanā, kā arī var vākt pierādījumus pēc savas iniciatīvas. No minētajām normām izriet, ka tiesa izprasa vai savāc papildu pierādījumus tad, ja uzskata, ka tie nepieciešami lietas apstākļu vispusīgai noskaidrošanai. Ja tiesa secina, ka tās rīcībā esošie pierādījumi ir pietiekami, tai nav pienākuma šādas darbības veikt (*Senāta 2018.gada 9.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-772/2018, ECLI:LV:AT:2018:0409.A420126016.6.L, 5.punkts*).

Apgabaltiesas ieskatā lietā iegūtie pierādījumi ir pietiekami, lai varētu pārbaudīt strīdus administratīvā akta izdošanas procesa tiesiskumu. Līdz ar to

apgabaltiesai nav pamata dot pieteicējam norādījumus un ieteikumus pierādījumu savākšanā. Turklāt objektīvās izmeklēšanas princips nav izprotams tādējādi, ka tiesai jādod norādījumi pieteicējam, kā panākt pieteicēja nostājas apstiprināšanu jeb jāiestājas pieteicēja vietā. Ņemams vērā arī apstāklis, ka apgabaltiesa, ierosinot apelācijas tiesvedību, ir nosūtījusi pieteicējam tiesību un pienākumu izklāstu.

[6] Pieteicējs, atsaucoties uz saskarsmes nepietiekamību ar bērnu /pers. C/ kā faktu, kas apstiprina strīdus administratīvā akta absurdu, un bāriņtiesas bezdarbību minētā saistībā, lūdz apgabaltiesu izskatīt jautājumu un pieņemt lēmumu par lietas ierosināšanu sakarā ar valsts amatpersonu bezdarbību, kas izraisīja smagas sekas bērniem, kā arī nodot šo informāciju attiecīgajai iestādei.

Apgabaltiesa konstatē, ka, lai arī formāli pieteicējs ir atsaucies uz lietas ierosināšanu, tomēr faktiski viņš lūdz apgabaltiesu pieņemt blakus lēmumu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 288.panta pirmajai daļai un trešajai daļai, ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi, kas liecina par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, kā arī citos gadījumos tiesa var pieņemt blakus lēmumu. Blakus lēmumu nosūta attiecīgajai institūcijai. Ja tiesa, izskatot lietu, atklāj noziedzīga nodarījuma pazīmes, tā blakus lēmumu nosūta prokuratūrai.

Pirmkārt, no minētās tiesību normas izriet, ka blakus lēmuma pieņemšana ir tiesas, kura izskata lietu, tiesība, nevis pienākums, un pieteicējam nav subjektīvo tiesību prasīt šāda lēmuma pieņemšanu. Otrkārt, apgabaltiesa izskatāmajā lietā nekonstatē apstākļus, kas liecinātu par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, vai noziedzīga nodarījuma pazīmes, lai būtu pamats pieņemt blakus lēmumu un nosūtīt to piekritīgajai iestādei.

Papildus apgabaltiesa vērš pieteicēja uzmanību, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.panta otrajai daļai apelācijas instances tiesa izskata tikai tos prasījumus, kuri izskatīti pirmās instances tiesā. Šī norma veido vienotu regulējumu ar Administratīvā procesa likuma 294.pantu, kas noteic, ka apelācijas sūdzībā nedrīkst ietvert jaunus prasījumus, kas nav pieteikti pirmās instances tiesā. No šīm normām izriet, ka, ja lietas dalībnieks apelācijas instances tiesai izsaka jaunus prasījumus, kuri nav izskatīti pirmās instances tiesā, tā nav tiesīga tos izskatīt (sal. *Senāta 2018.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-66/2018, ECLI:LV:AT:2018:0216.A420267914.2.S, 6.punktu*). Līdz ar to arī gadījumā, ja minētos pieteicēja lūgumus vērtētu kā jaunus prasījumus, apgabaltiesa nebūtu tiesīga tos izskatīt, jo pieteicējs tādus nebija izteicis pirmās instances tiesai.

Par lietu pēc būtības

[7] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa kopumā pareizi konstatēja un novērtēja lietas faktiskos apstākļus. Pirmās instances tiesas sprieduma pamatojums daļā par faktisko apstākļu konstatāciju un novērtējumu ir kopumā ir pareizs, tāpēc apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas tam, ciktāl šajā spriedumā nav norādīts citādi.

[8] Izskatāmajā lietā pieteicējs ir iebildis pret vairākiem varbūtējiem bāriņtiesas procesuālajiem pārkāpumiem strīdus administratīvā akta izdošanā un saistībā ar atsevišķiem no tiem pieprasa mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Bāriņtiesa pieteicēja iebildumus uzskata par nepamatotiem, izņemot kļūdu korespondences nosūtīšanā, kas atbilstoši bāriņtiesas norādītajam tika pieļauta neapzināti.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma $256.^2$ panta pirmo daļu, ja tiesa atzīst par pamatotu pieteikumu par administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšanu, tā taisa spriedumu, kurā tiek atzīts, ka administratīvā akta izdošanas procesā ir pieļauts attiecīgs procesuālais pārkāpums vai pārkāpumi, kas radījuši būtisku personas konkrētu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu.

Līdz ar to pieteikuma apmierināšanai nav pietiekami ar procesuālā pārkāpuma konstatēšanu, bet ir nepieciešams konstatēt, ka tas būtiski aizskar tiesības, uz kurām atsaucas pieteicējs. Būtisks personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums ir tad, ja ar to ir aizskartas vai ierobežotas pamattiesības, ja tas ir bijis ilgstošs, ievērojami apgrūtinošs vai ja tas ir radījis tādus zaudējumus vai kaitējumu, par kuru saprātīgs vērtētājs varētu teikt, ka šādi zaudējumi vai kaitējums nav vienkārši paciešami, ar tiem nevar samierināties un par tiem pienākas kompensācija (*Senāta 2016.gada 30.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-217/2016, A420600712, 7.punkts*).

[9] Pieteikumā pieteicējs apgalvo, ka bāriņtiesa ir diskriminējusi viņu uz dzimuma pamata – attiekusies atšķirīgi pret viņu, salīdzinot ar bērnu māti, bez objektīva un saprātīga pamata un šīs atšķirīgās attieksmes vienīgais iemesls ir pieteicēja piederība pie konkrēta dzimuma. Pieteicējs norāda, ka bāriņtiesa citā lietā, kurā procesa dalībnieki arī ir bijuši pieteicējs un bērna māte, ir neatlaidīgi mēģinājusi noskaidrot bērna mātes viedokli, bet izskatāmajā lietā bāriņtiesa noteica lietas izskatīšanu, pat nenoskaidrojot pieteicēja viedokli.

Pieteicēja norādītais par bāriņtiesas rīcību lietas apstākļu noskaidrošanā pēc būtības neliecina par diskriminācijas aizlieguma principa pārkāpumu, bet ir aplūkojams procesuālā taisnīguma un procesuālās vienlīdzības principa varbūtēja pārkāpuma kontekstā.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma $14.^1$ pantā nostiprinātajam procesuālā taisnīguma principam iestāde, pieņemot lēmumus, ievēro objektivitāti un dod procesa dalībniekiem pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli un iesniegt pierādījumus. Procesuālā taisnīguma princips ietvert tiesības būt uzklausītam. Tiesības būt uzklausītam lielā mērā ir saistītas arī ar procesuālās vienlīdzības principu, atbilstoši kuram visiem procesa dalībniekiem ir jānodrošina vienādas iespējas gan piekļūt lietas materiāliem, gan izteikt savu viedokli (*Briede J. $14.^1$ panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 214.lpp.*)

Tiesības būt uzklausītam ir ietvertas Administratīvā procesa likuma 61.pantā (administratīvā procesa dalībniekam ir tiesības izteikt savu viedokli jebkurā procesa stadijā). Savukārt iestādes pienākums uzklausīt ir ietverts arī Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmajā daļā. Tā noteic, ka, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā.

Bāriņtiesa, atsaucoties uz minētā likuma 62.panta pirmo daļu, ir norādījusi, ka izpildīja savu pienākumu noskaidrot bērnu mātes viedokli, jo lēma par tāda administratīvā akta izdošanu, kas varētu būt nelabvēlīgs tieši bērnu mātei.

Apgabaltiesa daļēji piekrīt bāriņtiesas un pirmās instances tiesas norādītajam, jo būtībā bāriņtiesa lēma par tāda administratīvā akta izdošanu, kas varētu būt nelabvēlīgs vai nu pieteicējam, vai nu bērnu mātei. Bērnu mātes gadījumā eventuāli varēja tikt pieņemts viņai nelabvēlīgs pozitīvs jeb tiesisko situāciju mainošs administratīvais akts. Savukārt attiecībā uz pieteicēju, lai gan strīdus administratīvais akts viņa tiesisko situāciju negroza (ir negatīvs administratīvais akts), tomēr tas atsaka apmierināt viņa prasījumu, tāpēc ir vērtējams kā viņam nelabvēlīgs (viņa interesēm neatbilstošs).

Līdz ar to bāriņtiesai vispārīgi bija jānoskaidro un jāizvērtē gan pieteicēja, gan bērnu mātes viedoklis un argumenti.

Kā izriet no strīdus administratīvā akta, bērnu māte ir īstenojusi savas tiesības būt uzklausītai un izteikt viedokli gan sarunā ar bāriņtiesas locekli 2022.gada 25.oktobrī, gan bāriņtiesas sēdē 2023.gada 14.februārī. Izskatāmajā lietā nav strīda, ka pieteicējs pēc paša vēlēšanās neieradās uz bāriņtiesas sēdi 2023.gada 14.februārī, tādējādi atsakoties īstenot savas tiesības būt uzklausītam un izteikt viedokli, pat ja, kā pieteicējs apgalvo, viņš nesaņēma bāriņtiesas aicinājumu uz 2022.gada 3.novembra sarunu bāriņtiesā. Ņemot vērā, ka pieteicējam bija iespēja izteikt viedokli un argumentus bāriņtiesas sēdē 2023.gada 14.februārī, nav izšķirīgas nozīmes apstāklim, ka pieteicējs varbūtēji nesaņēma bāriņtiesas aicinājumu uz 2022.gada 3.novembra sarunu.

Jāņem vērā arī apstāklis, ka administratīvais process iestādē tika ierosināts pēc pieteicēja iesnieguma. Tādējādi pieteicējam jau sākotnēji bija

iespēja izteikt savus būtiskos argumentus.

Tādējādi bāriņtiesa ir nodrošinājusi pieteicējam un bērna mātei vienlīdzīgas tiesības tikt uzklausītiem, izteikt savu viedokli un argumentus pirms strīdus administratīvā akta izdošanas.

[10] Pieteikumā pieteicējs norāda, ka bāriņtiesa ir liegusi viņam iepazīties ar lietas materiāliem. Minētais liegums ir izpaudies tādējādi, ka pieteicējs novēloti saņēmis lietas materiālu kopijas, bet atsevišķus materiālus – risku novērtējumu – bāriņtiesa pievienojusi lietai tikai tad, kad pieteicējam vairs netika nodrošinātas iespējas iepazīties ar lietu.

Administratīvā procesa likuma 61.pants noteic, ka administratīvā procesa dalībniekam ir tiesības iepazīties ar lietu jebkurā procesa stadijā.

Saskaņā ar Bāriņtiesas darbības noteikumu 13.1.apakšpunktu ar bāriņtiesas lietvedībā esošajiem lietas materiāliem var iepazīties konkrētā administratīvā procesa dalībnieki. Savukārt saskaņā ar minēto noteikumu 14.punkta pirmo un otro teikumu personai, kura iepazīstas ar lietas materiāliem, bāriņtiesa nodrošina iespēju no lietas materiāliem izrakstīt vai, izmantojot personas tehniskos līdzekļus, nofotografēt nepieciešamo informāciju vai ar tehniskiem līdzekļiem izgatavot lietā esošo dokumentu kopijas. Par to izdara atzīmi lietas uzziņas lapā. Ja nav iespējams nodrošināt iepazīšanos ar lietas materiāliem pieprasījuma saņemšanas dienā, bāriņtiesa vienojas ar personu par laiku, bet ne vēlāk par trim darbdienām, kad būs iespējams iepazīties ar lietas materiāliem. Minētā kārtība piemērojama arī attiecībā uz bāriņtiesas rīcībā esošo dokumentu vai lēmumu norakstu, izrakstu vai kopiju izgatavošanu un izsniegšanu (*15.punkts*). Iepazīšanās ar lietas materiāliem notiek bāriņtiesas telpās bāriņtiesas darbinieka klātbūtnē. Dienā, kad lietu izskata bāriņtiesas sēdē, iepazīšanos ar lietas materiāliem var nenodrošināt (*16.punkts*). Bāriņtiesa pieņem apmeklētājus ne retāk kā divas reizes nedēļā (vismaz reizi nedēļā apmeklētājiem izdevīgā laikā) bāriņtiesas nolikumā noteiktajā kārtībā (*11.punkts*).

Attiecībā uz varbūtēju liegumu pieteicējam iepazīties ar lietas materiāliem pirmās instances tiesa spriedumā vispārīgi pamatoti konstatēja, ka bāriņtiesa nav liegusi pieteicējam iepazīties ar lietas materiāliem un izgatavot no tiem kopijas bāriņtiesas apmeklētāju pieņemšanas laikā.

Apgabaltiesa piekrīt pieteicēja apelācijas sūdzībā norādītajam, ka, ja viņš vēlas iepazīties ar lietu vienu reizi, kad ir savākti visi pierādījumi, tad pieteicējam ir šādas tiesības. Taču pieteicējs šīs tiesības neīstenoja. Pieteicējam līdzdarbojoties bija iespēja pirms bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra sēdes painteresēties, vai ir saņemti un pievienoti lietai kādi jauni materiāli, un iepazīties ar tiem bāriņtiesas apmeklētāju pieņemšanas laikā, bet, ja tas faktiski vairs nebija iespējams (piemēram, ja tā bija diena, kad lietu izskata bāriņtiesas sēdē), tad ierasties uz bāriņtiesas sēdi, lūdzot nepieciešamo laiku iepazīties ar lietas materiāliem, arī jaunajiem – konkrētajā gadījumā risku novērtējumu, kas veikts no 2023.gada 8. līdz 10.februārim.

Apgabaltiesa saistībā ar minēto arī nekonstatē apelācijas sūdzībā norādītās pretrunas.

Pretēji apelācijas sūdzībā norādītajam, pirmās instances tiesa ir vērtējusi apstākli, ka pieteicējam bija stunda, lai iepazītos ar lietas materiāliem, un pamatoti nekonstatēja pieteicēja tiesību ierobežojumu iepazīties ar lietas materiāliem. No pirmās instances tiesas spriedumā konstatētā un pieteicēja apelācijas sūdzībā norādītā netieši izriet, ka pieteicējs nesaskaņoti bija ieradies bāriņtiesā stundu pirms apmeklētāju pieņemšanas laika beigām, lai gan vairākkārt bija informēts par apmeklētāju pieņemšanas laiku un kārtību bāriņtiesā. Turklāt vērā ņemams bāriņtiesas paskaidrojumos par apelācijas sūdzību norādītais, ka lietas materiālu apjoms, ar kuru pieteicējam bija jāiepazīstas, bija nevis pieteicēja apelācijas sūdzībā apgalvotie četri līdz septiņi sējumi, bet gan aptuveni viens sējums, kas sastāvēja no vairākiem pieteicēja iesniegumiem un bāriņtiesas atbildēm, kā arī uz administratīvo lietu Nr.A/numurs/ attiecināmiem dokumentiem, kas pieteicējam bija zināmi.

[11] Pieteicējs norāda, ka bāriņtiesai bija pienākums saskaņā ar Bāriņtiesas darbības noteikumu 53.4.apakšpunktu atlikt lietas izskatīšanu, jo bāriņtiesai bija zināms, ka pieteicējs nav iepazīstināts ar visiem lietas materiāliem un uzklausīts. Pieteicējs uzskata, ka bāriņtiesai bija pienākums atlikt sēdi arī saskaņā ar Bāriņtiesas darbības noteikumu 52.2.apakšpunktu, jo pieteicējs attaisnojošu iemeslu dēļ nebija ieradies uz sēdi.

Bāriņtiesas darbības noteikumu 53.4.apakšpunkts noteic, ka bāriņtiesas sēdi var atlikt, ja administratīvā procesa dalībniekam nav bijusi nodrošināta iespēja iepazīties ar lietas materiāliem.

Bāriņtiesas darbības noteikumu 52.2.apakšpunktu, kas noteic, ka bāriņtiesas sēdi atliek, ja kāds no lietas dalībniekiem, kuram paziņots par bāriņtiesas sēdes laiku un vietu, neierodas tāda iemesla dēļ, kuru bāriņtiesas sēdes sastāvs atzīst par attaisnojošu.

Pieteicēja uzskats par to, ka bāriņtiesai bija jāatliek sēde, ir kļūdains. Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteikumu 53.4.apakšpunktam, ja procesa dalībniekam nav bijusi nodrošināta iespēja iepazīties ar lietas materiāliem, bāriņtiesa sēdi var atlikt. Tātad tai ir tiesības izvērtēt, vai sēde var notikt, nevis pienākums noteikti atlikt sēdi. Savukārt tas, ka pieteicējs uz bāriņtiesas sēdi nebija ieradies attaisnojošu iemeslu dēļ, ir paša pieteicēja viedoklis, nevis bāriņtiesas vērtējums.

Kā to pamatoti konstatēja pirmās instances tiesa, bāriņtiesa izlēma jautājumu par to, vai var skatīt lietu bez pieteicēja klātbūtnes, nekonstatējot pamatu sēdes atlikšanai un uzskatot, ka lietā iegūto pierādījumu kopums ir pietiekams, lai lietu izskatītu bez pieteicēja klātbūtnes. Šo lēmumu bāriņtiesa ir pieņēmusi savas kompetences un rīcības brīvības ietvaros un to nav pamata vērtēt kā procesuālu pārkāpumu.

Attiecībā uz pieteicēja tiesībām būt uzklausītam apgabaltiesa jau iepriekš šajā spriedumā secināja, ka minētās tiesības nav aizskartas.

[12] Apkopojot iepriekš minēto, kā arī pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumam, ciktāl nav norādīts citādāk, apgabaltiesa nekonstatē, ka pieteicēja norādītie apstākļi liecinātu par būtisku pieteicēja tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Tā kā priekšnoteikums pieteikuma par procesuāla pārkāpuma konstatēšanu apmierināšanai ir aizskarto tiesību būtiskums, tad izskatāmajā gadījuma pieteicēja pieteikums šajā daļā ir noraidāms kā nepamatots.

Administratīvā procesa likuma 256.^{2} panta otrā daļa paredz: ja līdz ar pieteikumu par administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšanu likumā noteiktajā kārtībā prasīta zaudējumu vai kaitējumu atlīdzināšana un tiesa to atzīst par pamatotu, tā taisa spriedumu arī par atlīdzinājuma apmēru. Ņemot vērā, ka tiesa neatzīst par pamatotu prasījumu par administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšanu, nepastāv arī priekšnoteikumi, lai apmierinātu pieteicēja atlīdzinājuma prasījumu. Līdz ar to pieteikums ir noraidāms arī daļā par mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Rīgas bāriņtiesas 2023.gada 14.februāra lēmuma Nr.1.3./261 izdošanas procesā pieļauta būtiska procesuālā pārkāpuma konstatēšanu un atlīdzinājumu 1395 *euro* par savlaicīgu lietas materiālu nesagatavošanu un neizsniegšanu un 2755,50 *euro* par prettiesiska Rīgas bāriņtiesas lēmuma pieņemšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis	Tiesnese	Tiesnese
A.Dreimanis	I.Freimane	U.Mihailova